

(א) זרכות נה: ג) ז"ל וכסלו אל יגל לךן סן יראה ה' וגו' והשיב מעליו אפר: (ג) (לעיל כג.) ד) (מגילה לא: תוספתא ע"ז פ"א.) ט) שנת יב: ו) שנת סה: זכורות נה: ז) (תוספתא ע"ז פ"א.) ח.) (נמדבר טו.) ט) (שמיני פרשה ע.) י) (ויקרא יא.) פ) (וי"ה במקואות פ"ה מ"ה.)

תורה אור השלם

- בנפל אויבך אל תשחח ובפשוטו אל יגל לבך: משלי כד יז
- אשרי משביל אל דל ביום רעה ימשלחוּוּ: תהלים מא ב
- דורי נסע וְגוֹלָה מני באהל ריע קפדתי בארג דתי מדלה יבצעני מיום עד לילה תשילמיני: ישעיהו לח יב
- ויאמר לו מרדכי אמה בקה דל בן המלך בבקר בבקר דלוא תגיד לי ויאמר לו אמנן את המר אבות אבשלם אזי אני אדוב: שמואל ב יג א
- כל פעל ה' למענדהו וגם רשע ליום רעה: משלי טו ד
- ה' ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ ואל תתנהו בנפש איבך: תהלים מג
- אמר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל כל בית יהודה ובנימן ויהר הקעם לאמר: מלכים א יב כג
- ה' יסעדנו על ערש דין כל משקבו והפכת בקליו: תהלים מא ד

תהלים מג

אמר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל כל בית יהודה ובנימן ויהר הקעם לאמר: מלכים א יב כג

- ה' יסעדנו על ערש דין כל משקבו והפכת בקליו: תהלים מא ד
- גם לא יסעור:

מוסף רש"י

דכל דסני לי ליחדי לי. ומתוך כך ישוב מיון אף מעלי (מרכות נה.) מטרא במערבא. גארך ישאל, שהרא רבה פרת. פרת מעיר זכנר שהוא יורד מארץ ישראל לנגל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני זבל שירדו גשמים כהתי ארץ ישראל ושמים על אחיהם (שבת סה.) וכע"ז בכורות נה.) הורא מכיפיה מתברך. משפתו וממקורו ומסלעו, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכרך ולא ממי הגשמים (שבת סה.) אין המים מטהרין בוחלין. אין מטהרין אלס וכלס העובלין כהן דרך זמילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה.)

בווחלין ומקוה באשבורן אכל מעיין לא אימעטו מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר באשבורן ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם בזין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע אשבורן ולא ווחלין כדכתיב יקוו הימים אל מקוה אחד אכל מעיין בזין וזמל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אף חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזמילה:

רש"י

באיש. חלה. ואית דגרסי באש: כאילו שופך דמים. מפני שבני אדם שנכנסין לבקרו עושים לו לחולה כל זרכיו: לא שיחיה ולא שימות. שהרי אינו יודע צעניינו של חולה: דלא ליטרע מזמיה. דדילמא מתללגא לאלתר. אי נמי דלא לישתעי מילי עילייה: **מאן ואילך**. חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריו: **ריעים כנעמן**. שריפאווהו מנרעתו כגון אלישע דהוה נביא חזקן והשילו ענה לנעמן: **אם יאמרו לך נערים זנה**. צית המקדש: **ווקניס אומרים ססור**. ואל תזנה: **וסימן לדבר מרחצתס**. דכתיב (מלכים א יב) ויעוזב את עלת הזקנים וגו' ומרכז צית המקדש על אותה ענה. והמורה לא פירש צצית המקדש ואיכא צרייתא^ו דקתמי זהדיא צצית המקדש: **לא לסעור**. מתרגמינן וסעורא: **סלס שעי קמייתא רווחא דעסיה**. כדאמר

בעלמא (ז"ב טו): אדלי יומא אדלי קיירא. ודילמא אמר לא אכטריך למצעי רחמי עליה דליוו כל כך חולה: **יסעדנו**. כמו ולחס לזב אנוש יסעד (תהלים קד): **ומניין ששפיניה כו' שנאמר ה' יסעדנו** קרי ציה יסערנו. אי נמי יסעדנו ממש שמסעד שכינה על ראשו כדאמרן זהדיא ששכינה שרויה למעלה ממיעטו: **ספדא רבה פרס**. כשהנר פרת גדול היו עדות לגשמים שיורדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות וזאין גשמים ונופלין צפרת ומתגדל מהן. והאי דאמר'י דנהר מתגדל ממי הגשמים היו פלוגמא אדשמואל: **נהרא מכיפיה מסנדי**. שזכע מגדמיו ולא ממי גשמים: אלא

ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו ואל תתנהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מחכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יודמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא (ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר ר'רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי ^ולא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה ^ואמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר ^וי' יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר ^וי' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי ה'נכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר ^וי' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין ^ואמר רב ממצרא במערבא סהרא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן

מ.

באיש. חלה: אין מצקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. נראה צעני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרנין צפרק הנושא (מכזכות קד.) דכיון דחוזי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לציית הכסא ואחנא תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחומים כלומר דליתמות רבי. ומש"ה קאמר דהמצבקר חולה מועילו צתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת ומי שאינו מצבקר אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דאיכא ליה הנאה צמיתה אפי' אותה וזוטרמי אינו מהנהו: לא ליסעוד אינישלא יצקר. ופקודת כל האדם^ו מתרגמינן ויסעדא: קיירא צתלס שעי קמייתא רווחא דעסיה. וכסבור המקדש שמתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו: **צצרייתא קסיף חולשיה**. וכסבור שהוא צאפס תקוה ומתיאש מן הרחמים: **לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל**. איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שנמלא מצבקר גבוה ממקוה שכינה: **אמר ר' אבהו אמר רב מטרא צמצרנא סהרא רבה פרס**. כשיורד מטר בא"י מעיד עליו פרת צצבל שכל שהוא גדול צידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים בא"י. ופפקא מינה שאסור לטבול זו לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטהרין צוחלין אלא באשבורן כלומר דקוו וקימי דתנינא צצפרישו^ו אי מה מעיין מטסר צוחלין אף מקוה מטסר צוחלין ת"ל אף מעיין וצור' מעיין מטסר צוחלין ומקוה באשבורן הילכך כל היכא דאיכא למיתש שמא רבו נוטפין על הצוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אצל אס היה הולך לאטו או שלא תרצה אלא מעט דליכא לטפוקי צצצית נוטפין שרי כדמניא צתוספתא העיר ר' אלעזר בר זכוק על הצוחלין שרצו על הנוטפין שזס כשרים ^ו: **ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מסנדי**. כלומר ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שכהגשמים יורדין נהרות מתרבים עיקר רצויין ממקורן הוא כדאמר'י צפרק סדר תעניות (תענית כה:.) אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים וממלא שלעולס ווחלין רבין על היכא טפחיים דמעין הלכך לשמואל מותר לטבול צנהרות לעולס אפי' אלא

רב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש ^וכל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא איילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות ^ורבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזמיה מוכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריוו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי וכתביב ^ובנפול אויבך אל תשמוח ^ווגו' ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר ^ואשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ^וי' אין דל אלא חולה שנאמר ^ומדלה יבצעני אי נמי מן הדין קרא ^ומדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר וגו' ^ואין רעה אלא גיהנם שנאמר ^וכל פעל ^וי' למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז ^וי' ישמרהו ויחייהו ^וישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מחכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יודמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא (ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר ר'רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי ^ולא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה ^ואמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר ^וי' יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר ^וי' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי ה'נכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר ^וי' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין ^ואמר רב ממצרא במערבא סהרא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא

כלי הפסק לא אמר קמא קמא כעיל כמו שנבאר לקמן צפרק העיר מן הירק (דף נח:.) וכוון דליוו בטל נהפכו טולס לנטופים ותנן במסכת מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין במקוה ומקוה אינו מטהר צוחלין [כו'] ת"ל אף חלק מעיין מטהר מקוה משמע אשבורן ולא ווחלין כדכתיב יקוו הימים אל מקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אף חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזמילה:

עין משפט ונר מצוה

בב א מ"י פ"ד מהל' אכל הליד:
בב ב מ"י שם הלי' סמג עשן מד"ס ז טוש"ע יו"ד סי' שלה פתי' ד:
בב ג מ"י שם הלי' טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות

לבעור. אס יצקר לחולה. פוקד מתרגמינן וסעד: ריוח נפשיה. החולה וסבור המבקר החולה עזר לו חלו ונמע מלבקש רחמים: בתלת בתרייתא תקיף חולשיה. ומקמי מלבקש רחמים עליו: סהרא רבה פרת. שרבו ממיין מן הגשמים:

פירוש הרא"ש

רב חלבו באיש. פי' חלה כדאמר'י צצמה מליקין (דף ג.) מן קדס באישא צצמת: שבבדו ורביצו לפניו. לפני החולה צציו רבי עקיבא כי הנכנס לבקר את החולה מפקד כל זרכיו ומחיהו: אינו מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. וזו היא רעה גדולה שאס היה מבקר היה מבקש עליו רחמים ואפשר שנת רצון הוא ומחיה תפלתו נשמעת ומניעת גורם שימות: דלא ליתרע מזמיה. דנפל מורא חדרו סכני (שנת לב.) וחזי צצכשה מועטת שצקש שזנאו רעמו יתוקף חלו: משכיל אל דל. משגיח אליו לבקרו ולבקש צצכרי: שריפאווהו מצרעת. שהשיאוהו עלה לטבול צידין: רחבעם בן שלמה. שהשיאוהו עלה לומר אפי' יקר אחכס צצטנים ואזי צצקריבים: לא ליסעור. לא לפקוד: רוחא דעתיה. וספור הוא שמתרפא ולא יתפלל עליו: תקיף חולשיה. וכבר הוא מסוכן שאין תפלתו מועלת לו: סהרא רבה פרת. כי מרוב גשמים שירדו צארך ישאל דל הנהר וריבה ורואין בני זבל ושמים צצנות אחיהם: נהרא מכיפיה מתברך. מסלעו וממקורו וכלס גדלים כי רוב גדול הנהר מן תהום דלתיא צצתענית צצפרק סדר תעניות (דף כה:.) שאין לך טפח יורדת מלמעלה שאין לך טפחיים עולין כנגדה הילכך לא יגדל הנהר ממי גשמים שנופלן במקוה אחד: אין המים מטהרין בוחלין. דמייסין שמא רבו עליו נוטפים שמי גשמים רבו על עיקר מי הנהר ומתבעלו צריב ולא אמר קמא קמא כעיל שכל דבר שדריו ליגדל וגם גדל